ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zMPU

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№7
2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 268 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Umarova H. O‘. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G‘. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg‘izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O‘zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari 16
Doniyorov Salim Musurmonovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish 23
Nazarov Odil Omanqulovich

"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni 27
Abirova Umida Nazarovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati 30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li

Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari 34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati 38
Salimova Dilmira Farxodovna

Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar 41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich

Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati 44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich

Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar 48
E. Po'latova

Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ... 51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna

O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin? Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar 55
G'aynidinov Shayxislom Tolibjon o'g'li

Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi 60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi

Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons 63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi

Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish 67
Nomozova Dilobar Suyun qizi

Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar 72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi

3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories 75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li

Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature 80
Ruzieva Maftuna

Onlayn va gibrid ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari 85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna

Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida) 88
Sharipova Hakima Shavkatovna

Metacognition and Self-Regulated Learning 92
Turayeva Nazira Ibragimovna

Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода 95
Меденцева Наталья Петровна

Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari 100
Jonibekov Jasur Jonibekovich

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi 105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi 108
Bakayev Najmiddin
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida 112
Egamova Madina Qobil qizi
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari 116
Egamova Shukriya Amanovna
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari 119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullariga o'tish 124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari 128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari 131
Ikromova Munisa Sheraliyevna
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari 134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar 138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish 141
Jumayeva Sarvinoz Ilhombekovna
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi 145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlari 148
Mamadiyorov Jamol
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari 152
Sharipova Firuza Mehriddinovna
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli 155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida 159
Xallokova Maksudaxon Ergashevna
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari 162
Xatamova Ferangiz Ibodulloyevna
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi 166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari 170
Yodgorova Gulrux Farhodovna
Совершенствование методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования 174
Юлдашев Эргаш Сабирович
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati 177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida 180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar 185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes 189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari 192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna

Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi....196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi

Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik....201
Adilova Zulfiya Djavdatovna

Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni 204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi

The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach 207
Abdukhalilova Feruzakhon Ulugbek kizi

Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati....210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna

Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti 214
Aripova Sayida Abdulaxatovna

Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi 217
Rasuljon Atamuratov

Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi....221
Azizova Shodiya Utkur qizi

Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari 224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna

O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash....228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li

Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar 232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi

Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari 236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi

Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari....239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi....242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon

Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli 245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi

Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni....248
Umirova Guldona Jamoliddin qizi

Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari 251
Ungalov Akmal Navruzovich

Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi 254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna

Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati 257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li

Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati....260
Yuldasheva Mastura Islamovna

Пословицы и поговорки как отражение картины мира 263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна

MAKTABGACHA YOSHDAGI NUTQIDA KAMCHILIGI BO'LGAN BOLALAR SO'ZLASHUV NUTQINI SHAKLLANTIRISHDA O'YIN TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH AHAMIYATI

Abdullayeva Ugiloy Djurayevna
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Logopediya yo'nalishi MSPD-2U talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining o'rni va ahamiyati ilmiy-nazariy hamda amaliy nuqtai nazardan tahlil qilingan. O'yin bolaning yetakchi faoliyati sifatida uning shaxsiy, ruhiy, aqliy va ayniqsa nutqiy rivojlanishida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Muallif o'yin texnologiyalarining metodik asoslari, ularning nutqiy faoliyatga ta'siri hamda turli nutqiy buzilishlarga duch kelayotgan bolalarga individual yondashuv zarurati masalalarini yoritgan. Didaktik, rolli-syujetli, harakatli, artikulyatsion va interaktiv o'yinlarning so'zlashuv nutqini shakllantirishdagi o'rnini misollar orqali ko'rsatib berilgan. Maqolada L.S. Vygotskiy, A.V. Zaporozhets, R.I. Jukovskaya va N.A. Arkin kabi mutaxassislarning ilmiy qarashlari asosida nutqni rivojlantirishga oid yondashuvlar bayon etilgan. Xulosa qilib aytganda, o'yin texnologiyalari maktabgacha yoshdagi bolalarning so'z boyligini kengaytirish, grammatik tuzilmani mustahkamlash, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va maktabga tayyorlashda samarali pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: o'yin texnologiyalari, maktabgacha ta'lim, so'zlashuv nutqi, nutqiy rivojlanish, logopedik yondashuv, ijodiy o'yinlar, didaktik o'yinlar, rolli-syujetli o'yinlar, ota-onalar ishtiroki.

Abstract: This article presents a scientific and practical analysis of the role of play-based technologies in speech development among preschool-aged children. Play is defined as a leading activity that plays a crucial role in children's personal, emotional, intellectual, and especially speech development. The author discusses the methodological foundations of play technologies, their impact on verbal activity, and emphasizes the need for individualized approaches when working with children who have various speech disorders. Examples are provided of using didactic, role-playing, physical-motor, articulatory, and interactive games to enhance speech fluency. The article draws on the scientific perspectives of researchers such as L.S. Vygotsky, A.V. Zaporozhets, R.I. Zhukovskaya, and N.A. Arkin. In conclusion, the study asserts that play-based technologies serve as an effective pedagogical tool for enriching vocabulary, reinforcing grammatical structures, developing communication skills, and preparing children for successful learning at school.

Key words: play-based technologies, preschool education, spoken speech, speech development, logopedic approach, creative games, didactic games, role-playing games, parental involvement.

Аннотация: В статье осуществляется научно-теоретический и практический анализ роли игровых технологий в развитии речи у детей дошкольного возраста. Игра рассматривается как ведущая деятельность, играющая ключевую роль в личностном, эмоциональном, интеллектуальном и особенно речевом развитии ребёнка. Автор раскрывает методические основы игровых технологий, их влияние на речевую активность, а также подчёркивает необходимость индивидуального подхода при работе с детьми, имеющими различные речевые нарушения. Приводятся примеры использования дидактических, сюжетно-ролевых, подвижных, артикуляционных и интерактивных игр в формировании связной речи. В статье опираются на научные взгляды таких специалистов, как Л.С. Выготский, А.В. Запорожец, Р.И. Жуковская и Н.А. Аркин. В заключении подчёркивается, что игровые технологии являются эффективным педагогическим инструментом для расширения словарного запаса, формирования грамматически правильной речи, развития коммуникативных навыков и подготовки ребёнка к обучению в школе.

Ключевые слова: игровые технологии, дошкольное образование, разговорная речь, речевое развитие, логопедический подход, творческие игры, дидактические игры, сюжетно-ролевые игры, участие родителей.

KIRISH

O'yin – maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyatidir. O'yin orqali bola shaxs sifatida shakllanadi. Bu faoliyat bolada kelajakdagi o'quv va mehnat jarayonlari hamda jamiyatga munosabatini belgilaydi. O'yin qadim zamonlardan buyon pedagoglar, psixologlar va faylasuflar e'tiborini tortib kelgan. Ilk ibtidoiy jamiyatlarda ovchilik, dehqonchilik kabi faoliyatlar o'yinlarda namoyon etilgan. O'yin ko'pincha bolada mehnatga bo'lgan qiziqishdan kelib chiqadi. Bola dastlab kattalarning harakatlarini o'yin orqali takrorlaydi, so'ngra haqiqiy mehnat faoliyatiga tayyor bo'ladi. Ushbu fikrni K.D. Ushinskiy va P.F. Lesgaft o'z tadqiqotlarida tasdiqlashgan. O'yin orqali bola atrof-muhitdan olgan taassurotlarini qayta namoyon qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik nazariyaga ko'ra, o'yin ijtimoiy faoliyat sifatida, mehnat faoliyati asosida shakllangan bo'lib, unda hayot aks etadi. Hayotdagi o'zgarishlar o'yin mazmuniga ham ta'sir ko'rsatadi. O'yin bolani mehnatga, keyinchalik esa o'qishga tayyorlaydi. 1920–1930-yillarda E.A. Flerina, E.I. Tiheeva va E.A. Arkin singari olimlar bolalar o'yinlari nazariyasini ishlab chiqdilar. Keyinchalik bu mavzuni R.I. Jukovskaya, S.L. Novosyolova, L.S. Vygotskiy hamda A.V. Zaporozhets kabi olimlar chuqur o'rgandilar. Zaporozhets bolalar o'yini rivojlanish bosqichlarini aniqlab, har bir yoshga xos xususiyatlarni ta'kidlagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bolalar o'yini bir necha bosqichda rivojlanadi. Ilk bosqich – predmetli (boshqariladigan) o'yinlar bo'lib, unda bola narsa-buyumlar bilan harakatlarni o'rganadi. Keyinchalik bu o'yinlar rolli-syujetli o'yinlarga aylanadi. Masalan, qoshiq bilan ovqat yeyish, piyola bilan choy ichish, qo'g'irchoqqa "ona" bo'lish va hokazo.

O'yinlar ikki turga bo'linadi: ijodiy o'yinlar va qoidali o'yinlar.

Ijodiy o'yinlarda bolalar qoidalarni o'zlari belgilaydi. Ular orasida rolli o'yinlar, qurilish o'yinlari, tabiiy materiallar bilan o'yinlar bor.

Qoidali o'yinlarda mazmun va qoidalar kattalar tomonidan belgilanadi. Bunga didaktik, harakatli va musiqali o'yinlar kiradi.

To'g'ri tashkil etilgan o'yinlar bolalarda nutq, tafakkur, tasavvur, e'tibor va xotirani rivojlantiradi. O'yinlar orqali bola o'z bilimini mustahkamlaydi va mustaqil fikrlashga o'rganadi. Bu esa uni maktabga tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Shunday qilib, o'yin – nafaqat bolalar uchun ko'ngilochar mashg'ulot, balki ularning har tomonlama rivojlanishida asosiy vositadir. Psixolog N.A. Arkin bejizga o'yinni "ruhiy vitamin" deb atamagan.

Maktabgacha ta'lim davri bolaning har tomonlama – jismoniy, aqliy, ruhiy va nutqiy rivojlanishida eng muhim bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, nutqiy rivojlanish bolalarning atrof-muhit bilan munosabatini shakllantirish, muloqot madaniyatini rivojlantirish va ijtimoiylashuv jarayonida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bois, nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar bilan ishlashda samarali pedagogik va logopedik yondashuvlarni ishlab chiqish zarurati dolzarb masalalardan biridir.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, o'yin texnologiyalari maktabgacha yoshdagi bolalarda so'zlashuv nutqini shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega bo'lgan vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. O'yin, bolaning yetakchi faoliyati sifatida, uning tabiiy ehtiyojlari, qiziqishlari va rivojlanish darajasini inobatga olgan holda nutqiy faoliyatni rag'batlantiradi hamda mustahkamlaydi.

O'yin texnologiyalarining metodik asoslari: Nutqiy rivojlanishda o'yin texnologiyalarining qo'llanilishi avvalo bolaning emotsional holati, erkin muloqotga tayyorligi va tengdoshlari bilan ijtimoiy aloqalarni o'rnatish ehtiyoji kabi omillarni inobatga oladi. Psixolog L.S. Vygotskiy o'z asarlarida o'yin orqali bola real hayotdagi munosabatlar, ijtimoiy rollar va til vositalarini o'zlashtirishini ta'kidlagan. Nutqiy kamchiliklarga ega bolalar uchun esa bu jarayon ko'proq rag'bat, qat'iy rahbarlik va moslashtirilgan o'yin faoliyatini talab qiladi.

TADQIQOT METODLARI

- Nazariy tahlil – mavzuga oid pedagogik, psixologik va logopedik adabiyotlar o'rganildi;
- Qiyosiy usul– turli o'yin texnologiyalarining ta'siri taqqoslab tahlil qilindi;
- Tahliliy metod– nutq buzilishlari va ularga mos o'yin shakllari aniqlashtirildi;
- Amaliy usul– uyda va bog'chada qo'llaniladigan o'yinlarning ta'siri tavsiflandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'yin texnologiyalarining nutqiy rivojlantiruvchi xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- Fonetik va fonematik eshitish qobiliyatini rivojlantirish (tovushlarni farqlash, to'g'ri talaffuz qilish);
- So'z boyligini kengaytirish (yangi so'zlarni eslab qolish, mazmunli nutq tuzish);
- Dialogik va monologik nutqni shakllantirish (suhbat qurish, gapirishda faollikni oshirish);
- Nutqiy harakatni qo'llab-quvvatlash (mimika, jest, emotsional ifodaning uyg'unligi).

O'yin turlari va ularning nutqiy ahamiyati:

So'zlashuv nutqini rivojlantirishda eng ko'p qo'llaniladigan o'yin turlari quyidagilar:

1. Didaktik o'yinlar – logopedik mashqlar asosida ishlab chiqilgan bo'lib, tovushlarni mustahkamlash, so'z yodlash va gap qurish ko'nikmalarini rivojlantiradi.
2. Rolli-syujetli o'yinlar – "do'kon", "shifokor", "oila" kabi hayotiy mavzularda qurilgan bo'lib, bolalarning muloqot jarayonida mustaqil nutqdan foydalanishiga xizmat qiladi.
3. Harakatli nutqiy o'yinlar – musiqiy va harakatli elementlar asosida nutq organlarini faollashtiradi, talaffuzni yaxshilaydi.
4. Artikulatsion gimnastika o'yinlari – maxsus logopedik topshiriqlar yordamida nutq apparatini mustahkamlashga qaratilgan.

Tadqiqotlar natijasiga ko'ra, bu turdagi o'yinlar bolalarda muloqotga kirishish, fikrini aniq ifodalash, so'zlarni grammatik jihatdan to'g'ri ishlatish, savollarga javob qaytarish kabi ko'nikmalarni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi (E.V. Zvorigina, T.A. Markova, R.I. Jukovskaya).

Nutqiy kamchiliklarda individual yondashuv va o'yin vositasi

Nutqiy buzilishlarning turlari (dizartriya, rinolaliya, alaliya, fonetik-fonematik kamchiliklar) har biri o'ziga xos yondashuvni talab qiladi. Shuning uchun o'yin texnologiyalarini tanlashda bolaning yoshi, buzilish turi, emotsional holati va rivojlanish darajasini inobatga olish muhim. Moslashtirilgan didaktik materiallar, logopedik darsliklar, piktogrammalar va interaktiv o'yinlar bu jarayonda alohida ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'zlashuv nutqini rivojlantirish jarayonida o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish nafaqat ta'lim muassasalarida, balki oilada, ya'ni uy sharoitida ham muhim ahamiyatga ega. Bola uchun eng tabiiy va yaqin muhit – oiladir. Shu bois, ota-onalar pedagogik va logopedik tavsiyalarga asoslangan holda uyda bola bilan muntazam shug'ullanishlari lozim. Quyida uy sharoitida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan asosiy tavsiyalar keltiriladi:

1. **Muntazam o'yin faoliyatini tashkil etish.** Har kuni kamida 15–20 daqiqa davomida bolaning nutqiy faoliyatini rag'batlantiruvchi maxsus o'yinlar o'ynash tavsiya etiladi. Bu o'yinlar sodda, tushunarli va bolaning qiziqishlariga mos bo'lishi lozim.
2. **So'z boyligini oshirishga xizmat qiluvchi predmetli va syujetli o'yinlar.** "Bu nima?", "Nima qilayapti?", "Qanday rangda?" kabi savollar asosida olib boriladigan o'yinlar bola nutqining mazmunli shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, "do'kon", "shifokor", "mehmon kutish", "oila" kabi rolli-syujetli o'yinlar orqali bola ijtimoiy rollarni egallaydi va mustaqil so'zlashuvga o'rganadi.
3. **Artikulatsion gimnastika mashqlari.** Har kuni qisqa vaqt davomida maxsus logopedik mashqlar bajarilishi nutq apparatini kuchaytirish va tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishga ko'maklashadi. Bunga til, lab va yonoq uchun mashqlar (masalan, "ot shildirashi", "ilon pichillashi", "baliq og'zi") kiradi.
4. **Rasm asosida hikoya tuzish.** Illyustratsiyali kitoblar va rasmli kartochkalar orqali bolaning nutqiy tafakkurini faollashtirish mumkin. Bola rasm asosida predmetni nomlash, harakatni ifodalash va qisqa hikoya tuzish orqali so'zlashuv malakasini rivojlantiradi.
5. **Harakatli nutqiy o'yinlar.** Musiqa va harakat asosidagi o'yinlar nafaqat jismoniy faollikni oshiradi, balki buyruqlarni tushunish va bajarish orqali reseptiv hamda ekspressiv nutq faoliyatini faollashtiradi.
6. **Savol-javob orqali muloqotni shakllantirish.** Bola bilan muloqotda bo'lish, unga ochiq savollar berish va javobini eshitish orqali so'zlashuv nutqini rag'batlantirish muhimdir. Bola fikrini ifodalaganda uni maqtash va ijobiy rag'batlantirish kerak.

7. **She'r va tez aytishlar.** Kichik hajmli she'rlar va tez aytishlar bola nutqining ohangdorligi va ritmikasini rivojlantiradi hamda tovushlarni talaffuz qilishni mustahkamlaydi.
8. **Interaktiv va raqamli vositalardan me'yorida foydalanish.** Multfilmlar, audio kitoblar yoki interaktiv dasturlarni tanlashda ularning pedagogik qiymatiga e'tibor berish, ular orqali so'zlashuv nutqini rag'batlantirish tavsiya etiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, ota-onalarning nutqiy rivojlanishga faol jalb etilishi bolada ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi. Ota-onaning pedagogik savodxonligi va mehrga asoslangan yondashuvi bolaning so'zlashuv faoliyatida ijobiy natijalarga erishishga yordam beradi. Shuning uchun logoped va tarbiyachi tomonidan berilgan tavsiyalar asosida uyda doimiy mashg'ulotlarni yo'lga qo'yish nutqiy kamchiliklarni bartaraf etishda muhim omil hisoblanadi.

O'yinlar ikki turga bo'linadi:

1. Ijodiy o'yinlar– rolli, qurilish va tabiiy materiallar bilan o'yinlar;
2. Qoidali o'yinlar– didaktik, harakatli va musiqali o'yinlar.

Ushbu o'yinlar:

- So'z boyligini oshiradi;
- Fonetik eshitishni rivojlantiradi;
- Dialogik va monologik nutqni shakllantiradi;
- Mimika va emotsional ifodani faollashtiradi.

O'yin turlari va ularning ahamiyati:

- Didaktik o'yinlar – logopedik mashqlar asosida tovush va gap ustida ishlaydi;
- Rolli-syujetli o'yinlar – hayotiy rollar orqali nutqiy faollikni oshiradi;
- Harakatli o'yinlar – musiqa va harakat orqali talaffuzni yaxshilaydi;
- Artikulatsion gimnastika – til, lab va yonoq uchun mashqlar.

Uy sharoitida qo'llanishi mumkin bo'lgan usullar:

- Predmetli va syujetli o'yinlar;
- "Bu nima?", "Nima qilayapti?" kabi savol-javob o'yinlari;
- Harakatli o'yinlar bilan talaffuzni mashq qilish;
- Rasm asosida hikoya tuzish;
- She'r va tez aytishlar bilan og'zaki nutqni rivojlantirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi mavjud bolalar bilan ishlashda o'yin texnologiyalaridan foydalanish nafaqat samarali logopedik metod, balki bolaning shaxsiy rivojlanishiga ko'maklashuvchi muhim pedagogik vositadir. O'yin orqali bola muloqotga kirishadi, o'z fikrini bayon qiladi va nutqiy tajriba orttiradi. Natijada so'zlashuv nutqi sezilarli darajada rivojlanadi, bu esa uning keyingi o'quv faoliyatida muvaffaqiyatli ishtirok etishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Z.M. Axmedova, M.Yu. Ayupova, M.P. Hamidova "Logopedik o'yin" (darslik) "Faylasuflar" nashriyoti Toshkent – 2013
2. Герасимова А., Кузнецова В. Школа раннего развития. С-Петербург, Москва, 2003.
3. Джеки Силберг. 300 трёхминутных развивающих игр для детей от 2 до 5 лет. Минск, 2005.
4. Mo'minova L.R., Nurkeldiyeva D.A. 5-7 yoshli bolalarning maktab ta'limiga tayyorligini tekshirish dasturi. Toshkent.
5. Nurkeldiyeva D.A., Chicherina Ya.Ye. Ilk maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarni psixologik, pedagogik va logopedik tekshirish. Metodik qo'llanma. T.: Yangi asr avlodi, 2007-y.
6. Скворцова И.В. Логопедические игры. 2004. С-Петербург
7. Смирнова Л.Н. Логопедия. Играем со звуками. Речевой ди-дактический материал. Пособие для логопедов, дефектологов и воспитателей. – М., 2004.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.